

Gönlüm yaralı...

Madencilik etkinlikleriyle yıkılan yaşamlar "çiçeklendirilecekmiş" !

(Kaynak: <https://www.dha.com.tr/gundem/organik-atiklar-maden-sahalarinda-cicek-acacak-2324501?ysclid=lnk1ejkosz881477073>, 8 Eylül 2023)

(Kaynak: <https://bazaartimes.com/turkiye-project-launched-to-regreen-old-mine-sites/>, 9 Eylül 2023)

Ekim 2023

Merhaba;

Gerçekte bu muştuyu –"müjdeyi" - 6 Ekim günü

"Maden Sahalarında Çiçekler Açacak"

başlığıyla Orman Genel Müdürlüğü vermişti. Ardından da bu kuruluşa bağlı Doğu Karadeniz Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü 16 Ekim 2023 günü

"Maden sahalarında lavantalar çiçek açtı"

haberini verdi. Haberiniz olmadı mı yoksa? Amaan siz de; hem madencilik etkinliklerinin ekosistemlerde yol açtığı yıkımlardan yakınıyor hem de sevindirici 😊 böylesi gelişmeleri kaçırıyorsunuz... Oysa bu muştulardan kitle iletişim araçlarında da çokça söz edilmişti. Özellikle Orman Genel Müdürlüğü kaynaklı öyle açıklamalar yapılmıştı ki, bildiğinizi sandıklarınızın çoğunun yanlış olduğu sanısına kapılıyor, deyim yerindeyse "sapla samanın bu denli karıştırılmasına" şaşırıyor; Orman Genel Müdürü'nün sözleri karşısında ise ne söyleyeceğinizi bilemiyorsunuz.

İyisi mi siz önce ekte sunduğum söz konusu "muştulu" haberleri sakın sakın bir okuyun; üzerinde bir süre düşünün. İlk kez son derece kısa olan bu "...Sessiz Tartışmalar"ı ancak hâlâ gerek duyuyorsanız okursunuz. "Naçizane" önerim böyle.

Selamlarımla.

Yücel Çağlar

Biliyorsunuz; her etkinlik gibi madencilik de tüm ekosistemleri, bu kapsamda orman ekosistemlerini doğrudan ya da dolaylı, az ya da çok etkiliyor. Sorun yalnızca bu değil bence. Sorun etkinin niteliği, ortam koşulları, kapsayıcılığı, şiddeti -ya da yoğunluğu-, zamanlaması, sürekliliği, yinelenme sıklığı, etkileyenin toplumsal -sınıfsal- niteliği ile amacı, etkilenenin özellikleri hep birlikte ve birbirleriyle etkileşerek çeşitli sonuçlara yol açıyor. Çoğunlukla üzerinde gerektiğince durulmayan bir başka boyut daha var: Etkinliklerin olası getirisi ile götürüsünün ülke, devlet, toplumsal sınıf ve kesimler arasında nasıl üleşildiği ! Tüm bu sonuçların olumlu ve olumsuz ya da sakıncalı yahut yararlı olup olmadığı ise pek çok yönden görece bir değerlendirmedir. Madencilik etkinliklerine gelince... Madencilik etkinlikleri de bir etkileyen olarak, deyim yerindeyse "bu dünyada yatacak yeri olmayan" bir etkinlik kuşkusunu. Ancak, açık söyleyeyim; madencilik, türlü yıkıcılıklarına karşın, en azından şimdilik, baştan-kara –"körü körüne"- olumsuzlanması gereken bir etkinlik değildir bence; "öyle" de yapılabilir "şöyle" de; "orada" da yapılabilir "şurada" da... Sorun madenciliğin nerelerde ve nasıl, yapıldığı ile yapılabileceği, yanı sıra, yol açabileceği yıkımların niteliği ile boyutlarıdır. İnsanlık bu alanda da olumlu gelişmeler gerçekleştirebilmiştir. Ne var ki, sermaye birikiminin önceliği, getirisinin götürüsünden her durumda daha fazla olmasıdır. Kapitalist üretim ilişkilerinin egemen olduğu toplumlarda başka türlü, tümünden olanaksız olmasa da son derece kararlı ve sürekli savaşmaları gerektiriyor. Günümüzde ülkemizde de eksiğiyle, yanlışıyla ama büyük bir içtenlik ve özveriyle böyle bir savaşım veriliyor.

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

Verenlere ve bu savaşıma katkıda bulunan herkese benden de “bin selam olsun” ! Bu arada egemen sınıflar, dolayısıyla siyasal iktidarlar ile kamu yönetiminde “su başlarına” her nasılsa çöreklenmişler” de boş durmuyor kuşkusuz; söz konusu savaşımları etkisizleştirmeye çabılıyor; bu amaçla akla gelmedik yöntemlere başvurabiliyor. Kamuoyunu yanlış ve eksik bilgilendirmek, gerçekleri saklamak ya da çarpıtmak bu yöntemlerin başında geliyor. Kısacası bu alanda kıran kıran bir savaşım sürüyor.

Bu kısa “girizgâhtan” 😊 sonra şunu söyleyebilirim sanırım: OGM (Orman Genel Müdürlüğü) bu alanda da ya “bulanık suda balık avlamaya” ya da “topu taca atmaya” çabılıyor. Konuyu tartışmaya başlamadan önce OGM’nin bana göre “göz göre” işlediği bir “suçtan” söz edeyim.

• Bu savaşımla suçlu değil midir?

“Mevzuatta yer alan rehabilitasyona ilişkin hükümlerin etkin bir şekilde uygulanmamasından ötürü yıllardır orman arazileri üzerinde rehabilitesi (çevre ile uyum çalışması) hiç yapılmamış veya kısmen yapılmış maden alanları bulunmaktadır.”

(Orman Genel Müdürlüğü 2021 Yılı Sayıştay Denetim Raporu, Sayfa 21)

Orman Genel Müdürlüğü 2019 Yılı Sayıştay Düzenlilik Denetim Raporu’nda da ise şu saptamalara yer verilmişti*:

*“Ancak ... mevcut maden rezervinin tamamının alınması nedeniyle işletilemeyen veya işletme izni bitip yeni izin talebi sonuçlanmamış olan alanlar ile işletme faaliyetine devam eden ancak rezervi alınmış ve boşaltılmış izin dahilindeki kısmi alanların **rehabilitasyona elverişli olmasına rağmen rehabilitasyon projesine uygun herhangi bir rehabilitasyon çalışmasının yapılmadığı** tespit edilmiştir...” (Sayfa 21)*

*“Orman Kanununun 16.ıncı maddesi gereğince izin verilen maden izin sahalarından örnekleme yöntemi ile seçilen 687 maden izin sahasının CBS (Coğrafi Bilgi Sistemi) sistemi üzerinden bazılarının ise yerinde yapılan fiili denetimlerinde de; sınır aşımaları, izinsiz yapılar ve izin amacı dışında kullanımlar tespit edilmiş olup, Kurum tarafından maden izin sahalarının kontrollerine yönelik **etkin bir denetimin yürütülemediği** görülmüştür.” (Sayfa 22)*

Şimdiki Orman Genel Müdürü, 2017’den bu yana bu görevdedir. Bu durumda Sayıştay Başkanlığı’nın yazanaklarında yer verilen olumsuzlukların sorumlusu zincirleme de –“müteselsilen”- olsa Orman Genel Müdürü değil midir? Şimdi kalkıp da

*“Çıkan orman yangınlarının sayılarında olağanüstü bir artış olmamasına karşın** 2021 yılında 149,5 bin hektar orman ekosisteminin zarar görmesinin de sorumlusu değil miydi?”*

derseniz haksız olduğunuz söylenebilir mi? Oysa, biliyorsunuzdur, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 257. maddesinin 2. fıkrasına göre

*“(2) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, **görevinin gereklerini yapmaktan ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.**”*

Dolayısıyla böylesi durumlarda Anayasanın 129. maddesindeki

“Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davaları, kendilerine rücu edilmek kaydıyla ve kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak, ancak idare aleyhine açılabilir.”

ile 647 Devlet Memurları Kanunu’nun 12. maddesindeki;

“Devlet memurunun kasıt, kusur, ihmal veya tedbirsizliği sonucu idare zarara uğratılmışsa, bu zararın ilgili memur tarafından rayiç bedeli üzerinden ödenmesi esastır.”

kurallarının işletilmesi gerekmez mi? İşletilebilir ama işletilmez ! Yüksek yargının kararlarına uymayanlar için bile böyle bir işlem yapılabilir mi?

Ne yazık ki böylesi durumlar OGM’de (Orman Genel Müdürlüğü) öyle çok yaşanıyor ki... Ancak ne soran ne de soruşturan var.

* İlginçtir TC Sayıştay Başkanlığı’nın Orman Genel Müdürlüğü 2022 Yılı Sayıştay Düzenlilik Denetim Raporu’nda madencilik izinleriyle ilgili hiçbir “bulguya” yer verilmiş; neden acaba? Sanırım, her şey yolunda 😞

**Ülkemizde 1988-2020 döneminde yılda ortalama 2174 orman yangını çıkmış ve ortalama 10806 hektar orman ekosistemi zarar görmüştü. (Kaynak: OGM; Ormancılık İstatistikleri 2022, 12-1 yangin_1988-2022)

- Gelelim madencilik etkinlikleriyle “bozulan” yerlerin “çiçeklendirilmesine”...

Yapılabilir kuşkusuz; doğrusu “şık” da olabilir 😊. Düşünebiliyor musunuz; sözgelimi Kazdağları’nda Muğla’nın Yeniköy ile Kemerköy, şimdilerde de Akbelen’deki yıkım alanları çiçeklerle bezenmiş... Ancak sorun “çiçeklendirmeye” çözümlenebilecek bir sorun mudur? OGM’nin Ek 1’de sergilediğim haberinde ilgili sayın araştırmacının şu açıklamalarına bakar mısınız; olduğu gibi aktarıyorum:

“Terk edilmiş maden sahalarında bozulan ekosistem dengesini yeniden sağlayabilmek amacıyla ekonomik, ekolojik ve estetik amaçlı bitki örtüsü tesisi gerekiyor. Bu çalışmada biz de Çay fabrikaları ve evlerde oluşan organik atıklardan oluşturmuş olduğumuz maliyeti çok düşük olan özel hazırladığımız kompost malzemeleri kullanarak çalışma yürüttük. Yürüttüğümüz çalışma ile Terk edilmiş maden sahalarına uygun koşullarla lavanta bahçeleri kurmayı düşünürken çok kısa sürede ve uygun şartlarda bölgenin florasında bulunan (Silene compacta) çok kıymetli olan bitkinin araştırma alanında doğal olarak yerleştiğini görünce araştırmamızı bu bitki üzerine yoğunlaştırdık... Özellikle çiçek döneminin uzun sürmesi sebebi ile maden sahalarında bal ormanı çalışmaları sürdürülebilir. Hatta oluşan görsel ile bu alanlar Ekoturizm alanı olarak bile kullanılabilir”

Kuşkusuz iyi niyetli bir düşünce. Ancak, hoşgörüsünü dileyerek sayın araştırmacıya K. Marks’ın ünlü sözünün anımsatayım: “Cehenneme giden yollar iyi niyetle döşelidir” !

Öte yandan, söylememin kime ne yararı olur, bilemiyorum: Bir araştırmacı ilgi duyduğu ya da ilgili birimlerin gereksinim duyduğu konularda, bilgi ve deneyim birikimin elverdiğince araştırmalar yapabilir. Dahası, araştırmalarının bulgularına dayanarak, deyim yerindeyse “ezber bozabilecek” açıklamalar da bulunabilir. Bunda yadırganacak bir durum yok kuşkusuz. Ancak araştırılacak konunun ne denli öncelikli olduğu, doğru yöntem ve tekniklerden yararlanılıp yararlanılmadığı, olası bulguların kimlerin işine yarayacağı ve nelere yol açabileceği vb konuların da sorgulanması, tartışılması gerekiyor. Öyle anlaşılıyor ki, madencilik etkinlikleriyle “bozulan” ortamlar için “çiçeklendirme” önerisini getiren sayın araştırmacının böyle bir gereği yerine getirmek gibi “derdi yok” ! Sayın araştırmacı “*maden sahalarında bozulan ekosistem dengesini yeniden sağlayabilmek amacıyla... lavanta bahçeleri*” oluşturma olanaklarını “araştırırken” rastlantısal olarak *Silene compacta* Fischer** bitkisinin –“...*araştırma alanında doğal olarak yerleştiğini görünce...*” çalışmaları bu bitki üzerinde “yoğunlaştırıyor***, ki işte bu hiç olmaz ! Kısaca 😊 açıklamaya çalışayım.

Söz konusu bitkinin doğal olarak nerelerde yetiştiği ve özellikleri biliniyor****. Bu nedenle madencilik etkinlikleriyle “canına okunmuş” yerlerin “çiçeklendirilmesi” bir araştırma konusu değil ancak bir fikir

* “Bozulmak” ? Çoğunlukla öyle, kimileyin de “doğa tahribatı” vb çok daha keskin söylemlerle dile getiriliyor. Bense “dönüştürüm” sözcüğünü yeğliyorum; böylesi bana daha yol açıcı –“*düşündürücü*”- geliyor çünkü. Açıklayacağım.

**Yerel adıyla “*kanlıbasıra*”, “*salkım çiçeği*”, “*sinekkapan*”, “*yapışkan otu*”, “*gıcığıcı*”, “*gıvışkan otu*”, “*nakıl çiçeği*” bitkisi (Kaynak: Turhan Baytaop, Türkçe Bitki Adları Sözlüğü, Türk Dil Kurumu, Ankara 1994, Sayfa 235.

***Sayın araştırmacının sözünü ettiği araştırmanın tam adı “*Tahrip Edilmiş Maden Sahalarında Kompostlaştırılmış Çay Atıklarının Toprağın Bazı Özelliklerine ve Lavanta x intermedia (Emeric Ex Loiselç)’nin Gelişimine Et-kis*”. Anlayamıyorum: Bu araştırma da hem Doğu Karadeniz Ormancılık Araştırma Enstitüsü yıllık teknik kurul toplantılarında hem de tüm ormancılık araştırma enstitülerinin araştırmacıları, OGM ile orman fakültele-rinden ilgililerin katıldığı yıllık “araştırma ihtisas grupları toplantılarında” görüşülmüş, oylanarak da kabul edilmiş. Bu etkinlikler nasıl “ihtisas toplantısı”?

****Bu vesileyle, “ukalalık” saymazsanız belirteyim: Söz konusu bitkiyi Doğu Karadeniz Bölgesi’nde dolanırken görmüş çok merak etmişim. Sonraki yıllardaysa kısacık bir araştırma yapmış; Adil Bakoğlu, Kağan Kökten ile Zuhâl Kavurmacı’nın TÜBİTAK Türk Doğa Bilgileri Dergisi’nin 2014 yılında çıkan “1(4) sayısında yer verilen “*Türkiye, Bingöl İlinde Sık Çiçekli Yapışkanotu (Silene compacta Fischer) Tohumlarının Protein, Tanen ve Yağ Asidi İçerikleri*”; Derya Yıldırım ile Ahmet Şaşmaz’ın 2012 yılında gerçekleştirilen Türkiye Jeoloji

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

ya da OGM'ye getirilebilecek bir öneri olabilir. Bu arada belirtiyim: Sayın araştırmacının anılan bitkiyle “çiçeklendirilecek” yerlerde bir ya da iki yıllık bir bitkiden “bal ormanı çalışmalarını sürdürme...”, özellikle de “... oluşan görsel ile bu alanlar Ekoturizm alanı olarak bile kullanılabilir” fikirlerine bayıldım 😊. “Neyse...” deyip geçiyorum. Tartışılması gereken bence çok daha önemli bir durum var: Araştırmanın yapıldığı yerin hukuksal niteliği nedir; yani “orman” sayılan ya da sayılmayan yerlerden midir, kamu ya da özel mülk arazi midir? Bu durumlara göre dayanılacak hukuksal düzenlemeler, dolayısıyla yapılması gereken işlemlerin amacı, yöntemi, yanı sıra, ilgili bakanlıklar -genel müdürlükler, müdürlükler vb- farklılaşacaktır çünkü. “- Bu çok mu önemli?” dersanız, evet çok önemli:

- (i) Alan hukuksal olarak “orman” sayılan yerlerdense “rehabilitasyon” çalışmalarının amacının yeniden orman ekosistemi oluşturmak, yönteminin de ağaçlandırma yapmak olması gerekiyor. 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 16. maddesinin 2023 yılında çıkarılan 7442 sayılı yasayla yeniden düzenlenen dördüncü fıkrası çok açık:

“Madencilik faaliyetlerinin sona ermesi neticesinde idareye teslim edilen veya terk edilen doğal yapısı bozulmuş orman alanları rehabilitasyon edilir. Rehabilitasyon maksadı ile bu alanların orman yetiştirilmek üzere inşaat, yıkıntı ve hafriyat atıkları ile doldurularak ağaçlandırmaya hazır hale getirilmesi...” dir

Bu fıkrada sözü edilen “rehabilitasyon” işlemi ise, 2010 yılında çıkarılan Orman Kanununun 16 ncı Maddesinin Uygulama Yönetmeliği'nin 4. maddesinde şöyle tanımlanmıştır:

“aa) Rehabilitasyon: İzinli sahada, izin süresi başlangıcından sona ermesine kadar geçen sürede; çevre emniyetinin sağlanarak, rehabilitasyon projesine uygun olarak ıslah edilmesi, doğaya kazandırılması ve orman ekosisteminin tesisi amacıyla ağaçlandırma ve silvikültür teknikleri kullanılarak çevreye uyumlu hale getirilmesi işlemi...”

Dolayısıyla bu gibi yerlerde değil lavanta ya da *Silene compacta* Fisher tarlası, gül bahçesi bile 😊 oluşturulmaması gerekiyor.

- (ii) Alan hukuksal olarak “orman” sayılan yerlerden değilse, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun Ek Madde 1'in birinci fıkrasına göre;

“b) Taşocağı ve madencilik faaliyetleri, malzeme ve toprak temini için arazide yapılan kazılar, dökümler ve doğaya bırakılan atıklarla bozulan doğal yapının yeniden kazanılmasına ilişkin usûl ve esaslar ilgili kuruluşların görüşleri alınarak Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.”

Bu maddede sözü edilen Madencilik Faaliyetleri ile Bozulan Arazilerin Doğaya Yeniden Kazandırılması Yönetmeliği'nin 1, 4, 5 ile 7. maddelerinde ayrıntılı olarak açıklanan “doğal yapının yeniden kazanılmasına” yönelik işlemlerdir. “Doğaya yeniden kazandırma” ise yönetmeliğin 4. maddesinin “d” bendinse:

“Maden arama ve işletme faaliyetleri esnasında veya sonucunda topoğrafyası değişen alanların, çevre emniyetinin sağlanarak ve projesine uygun olarak ıslah edilmesini, ilgili mevzuatta yer alan çevre ile uyumlu hâle getirmeyi ve rehabilitasyonu,”

olarak tanımlanmıştır. Açıktır ki, bu doğrultuda yapılabilecek işlemlerin hem kapsamı çok daha geniş hem de göz önünde bulundurulması gereken boyutları farklıdır. “Azzz sonra...” 😊 bunlara da kısaca değineceğim.

Bu arada çok merak ediyorum: Sayın araştırmacı, önerilerini geliştirirken hangi durumu temel almıştır; daha doğrusu böyle bir ayırım yapmış mıdır acaba? Sayın araştırmacı belki de diyebilir ki;

“- Bu benim işim değil; onu madencilik etkinlikleriyle ‘bozulan’ yerleri ‘rehabilitasyon’ etme politikasını oluşturanlar bilir. Ben yalnızca, yararlı olabileceğini düşündüğüm bir öneride bulunuyorum.”

Diyecek olursa eğer, bu, siğ ya da son derece yüzeysel bir araştırmacılık tutumu ya da “at gözlüğü takmak” olmaz mı? Peki, Orman Genel Müdürü'nün söz konusu “büyük buluşun” üzerine, deyim yerindeyse “mal bulmuş mağribi –“batılı”- gibi” atlamasına ne demeli? Ek 1'de okudunuz sanırım; üzerinde konuşmaya değer mi? Bence hiç değil. Orman Genel Müdürü böylesi çıkışlara çok meraklı bir meslektaşım; n'apacaksınız, “ormancılığımızın bir yazgısı böyle” ne yazık ki 😊 ...

Kurultayı'nda sundukları “Gümüşköy (Kütahya) Maden Sahasında Doğal Olarak Büyümüş Karasal Otsu Bitkilerde Gümüş ve Arsenik Birikmesi ve Dağılımı” başlıklı incelemelerini bile okumuş; Mehmet Boğa'nın “Chemical Constituents, Cytotoxic, Antioxidant and Cholinesterases Inhibitory Activities of *Silene Compacta* (Fischer) Extracts” (2017) başlıklı yazıyı görmüş ama ne yazık ki İngilizce bilmediğimden okuyamadım.

• Sormayayım da n'apayım ?

Hazır söz madencilik etkinlikleriyle "bozulmuş" yerlerin "rehabilitasyon" edilmesinden açılmışken kimi konuları anımsatacak, sonra da izninizle birkaç soru soracağım.

Madencilik etkinlikleri, bu etkinliklere ilişkin ÇED ("çevresel etki değerlendirmesi") çalışmaları, yanı sıra, "bozulan yerlerin rehabilitasyonuna" ilişkin kurallar öylesine rastgelelik düzenlenmiş ki, yapılması gerekenlerin gerektiği gibi yapılabilmesi en iyi durumda bile rastlantılara kalıyor. Başlıcalarını bir kez daha anıyorum:

- ✓ 6831 sayılı **Orman Kanunu**'nun 2003'den sonra üç kez değiştirilen 16. maddesinin 2010 yılında çıkarılan 5995 yasayla getirilen ve 2023 yılında çıkarılan 7442 sayılı yasayla da yeniden düzenlenen dördüncü fıkrası.
- ✓ 2872 sayılı **Çevre Kanunu**'na 2006 yılında çıkarılan 5491 yasayla getirilen Ek Madde 1'in "*Toprağın korunmasına ve kirliliğinin önlenmesine ilişkin esaslara*" açıklık getiren birinci fıkrasının "b" bendi.
- ✓ 2010 yılında çıkarılan ve kimi maddeleri 2012 yılında değiştirilen, yürütücüsü Çevre ve Şehircilik Bakanlığı -*şimdilerde Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı*- olan **Madencilik Faaliyetleri ile Bozulan Arazilerin Doğaya Yeniden Kazandırılması Yönetmeliği**'nin 1,4, 5 ile 7. maddeleri
- ✓ 2010 yılında çıkarılan ve yürütücüsü Orman ve Su İşleri Bakanlığı (şimdilerde Tarım ve Orman) olan **Orman Kanununun 16 ncı Maddesinin Uygulama Yönetmeliği**'nin 17, 18 ile 2018 yılında değiştirilen 19. maddeleri.

Yasa ile yönetmeliklerde geçen pek çok kavramların, terimlerin ile tümceciklerin üzerinde durulmalı çünkü. İşte birkaç örnek:

- ✓ "*bozulan doğal yapı*"
- ✓ "*bozulan doğal yapının yeniden kazanılması*"
- ✓ "*doğal dengenin kurulması*"
- ✓ "*doğaya yeniden kazandırma çalışması*"
- ✓ "*İslah etmek*"
- ✓ "*orman kurma esasları*"
- ✓ "*yüzeydeki veya yüzeye yakın olan verimli toprak tabakası*"
- ✓ "*Rehabilitasyon, madencilik faaliyetlerinin başlamasıyla birlikte başlaması ve madencilik faaliyetleri sırasında devam etmesi*"
- ✓ "*İzin süresi başlangıcından sona ermesine kadar geçen süre*"
- ✓ "*Taahhüt senedi hükümlerine üç kez uyulmaması*"...

Ne demek, neden, nasıl, kimler tarafından, uygulanabilme olanakları vb yönleriyle çokça sorulması ve yanıtlanması gerekiyor.

Bu bağlamda yanıtlanması gereken bir başka önemli soru ise neden farklı iki yasa, dolayısıyla iki yönetmelik ile sorumluluk ve yetkileri farklı iki kuruluş -*bakanlık, genel müdürlük vb*-?

Başta duyarlı savunman dostlarımız olmak üzere madencilik etkinliklerinin yol açtığı ekolojik yıkımları önlemek için çeşitli çabalara girenler bu düzenlemeler hazırlanır, en azından yürürlüğe konulduğunda neden gerektiğince dert edinmez, anlayamıyorum. "Suyu başında tutmak" gerekmiyor mu?

• Madencilik etkinliklerinin dönüştürdüğü hangi alanlar?

Ne yazık ki bu soru da nedense pek -*gerçekte hiç*- sorulmuyor. Oysa, madencilik etkinlikleri, istenen madenin bulunduğu her yerde yapılıyor. Dikkatiniz çekeyim; "yapılıyor" diyorum, "yapılması gerekir" demiyorum! OGM'nin söz konusu haberinin daha başlangıcında kesinlikle "lâf olsun" diye kullanılan

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

“üstün kamu yararı sebebiyle...” vb lafazanlıkları hiç anlamlı bulmuyorum*. Bir kez ilgili yasada böyle bir kavrama - *terime*?- yer verilmemiştir Ek olarak; 6831 sayılı yasanın “devlet ormanı” sayılan yerleri ormancılık dışı her türden kullanıma açan 17. maddesindeki “*kamu yararı ve zaruret olması halinde*” kuralının ise Anayasanın 169. maddesindeki “*Devlet ormanları ... kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.*” kuralının biçimsel bir uzantısı olduğunu düşünüyorum.

Ne diyordum; evet, “*madencilik etkinlikleri, istenen madenin bulunduğu her yerde yapılıyor*” ... İşte, deyim yerindeyse “*zurnanın zırt dediği yer*”: Yer ! Yer, yalnızca ekolojik değil toplumsal, ekonomik, ekonomi politik, üzerinde hiç durulmuyor ama en az bunlar denli önemli tarihsel, kültürel ve ruhsal boyutları olan bir kavram. Herhangi bir yerde gerçekleştirilecek herhangi bir etkinliğin tartışılması sırasında öncelikleri ile ağırlıkları o yerin koşulları ile etkinliğin özelliklerine göre değişebilecek bu boyutların dikkate alınması gerekiyor. “- Peki, gerektiğince alınıyor mu?” dersiniz; hayır, çoğunlukla alınmıyor; bu zorlu işe kalkışmak göze alınamıyor çünkü. ÇED (çevresel etki değerlendirmesi) yazınakların çoğunluğu bu gerçeği açıklıkla ortaya koymaya yetiyor bence. Bu nedenle olsa gerek, daha çok yok edilen bir orman ekosistemi ya da zeytin ağaçları, kurutulan bir göl ya da akarsu, kirlenilen deniz vb varsılıkların niceliği “*dert ediniliyor*”: “*Şu kadar ağaç kesilecek*” vb

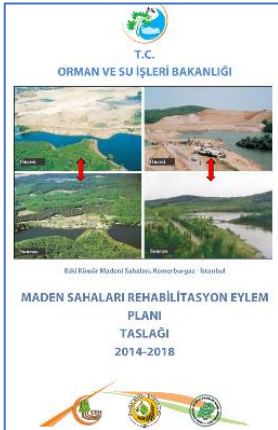
Öte yandan, daha önce değindiğim, gibi ayrıştırılmaması gereken ama hukuksal ve kurumsal olarak ayrıştırılan iki durum söz konusu: Madencilik etkinlikleriyle

- ✓ “*doğal yapısı bozulmuş orman alanlarının rehabilitasyonu*” ile
- ✓ “*bozulan doğal yapının yeniden kazanılması*” ya da “*doğal dengenin kurulması*”...

Hem 6831 sayılı yasanın 16 maddesinde hem de ilgili yönetmelikte açıkça “*orman yetiştirmek - Tanırım ne denli saçma bir söylem !-* için “*ağaçlandırma*” yapılmasından söz edilmesine karşın uygulamalarda çoğunlukla “*alanın ıslah edilmesine*” yönelik görsel çalışmalar yapılıyor. Böylesi hem daha kolay hem görece düşük maliyetli hem de “*gözle görülüp elle tutulabilir*” sonuçların görece daha kısa zaman içinde alınabilmesi olanaklı çünkü. Maden etkinliklerinin yıktığı yerlerde lavanta ya da *Silene compacta* Fischer bahçeleri oluşturmaya çabalayan sayın araştırmacı da böylesi bir düşünceden hareket ediyor sanırım.

Öte yandan, “*bozulan doğal yapının yeniden kazanılması*” konusuna gelince... Bu kuralı yazan, deyim yerindeyse “*ya sayı saymasını bilmiyor ya da dayak yememiş*” anlaşılabilir; üstelik haddini de bilmiyor. İlginçtir, kimi “*ekolojistler*” de böylesi yaklaşımlar da bulunabiliyor: Oysa söz konusu olan “*bozulduğu*” söylenen “*doğal yapının dönüştürümüdür*”. Bu dönüştürümden geri dönülmesi ise olanaksızdır. Yapılabilecek olan yalnızca yeni bir yapının oluşturulmasıdır, ki bu da eski “*doğal yapının*

yeniden kazanılması” demek değildir; kesinlikle değildir ! Ayrıca, yapılabilecek çalışmaların sağa sola şu ya da bu türden birkaç ağaç ya da çiçek fidanı dikilmesi yahut tohum ekilmesinden çok daha boyutlu bir süreçtir çünkü. Bu yalın gerçek Orman ve Su İşleri Bakanlığı’nın hazırladığı Maden Sahaları Rehabilitasyon Eylem Planı (2014-2018)’nda bile belirtilmiştir.**

“*Günümüzde madencilik; merkezî hükümet, sanayi, yerel yönetim, üniversite, STK’lar ve yöre halkı arasındaki ilişkilere dayalı bir faaliyet hâline gelmiştir. Önceleri madenciliğin ekonomik yönü esas alınırken, son yıllarda ortaya çıkan gelişmeler madencilikle birlikte, yaşanabilir çevre, alakalı sosyal ve kültürel konuları da öne çıkarmaktadır.*”

“*Eylem planında*”, “*Ülkemiz maden sahaları rehabilitasyonunu kolaylaştırmak ve daha başarılı bir uygulama sağlamak maksadıyla...*” üzerinde durulması yararlı görülen “*bazı bilgilere*” de yer verilmiştir (Ek 3). Verilmiştir

ama ne “*eylem planının*” uygulanmasında ne de sonraki yıllarda bu bilgiler doğrultusunda herhangi bir çalışma yapılmıştır. Bence TC Sayıştay Başkanlığı’nın OGM en azından “*düzenlilik denetimi*” yazanağı hazırlarken bu bilgilerin ne denli yaşama geçirildiğini de sorgulamasında yarar var.

* Ayrıntılı bilgi için Ayşegül Mengü’nün Melih Ersoy’un Kentsel Planlama, Ansiklopedik Sözlük, başlıklı derleme çalışmasında yer verilen “*Kamu Yararı ve Üstün Kamu Yaran*” başlıklı yazısına bakabilirsiniz. Ninova Yayıncılık, 2. Baskı, Nisan 2016, İstanbul sayfa 173-174. Bu uzun ve bence üzerinde toplumsal uzlaşa sağlanması gereken konuya şimdilik yalnızca değinmekle yetiniyorum.

** Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Maden Sahaları Rehabilitasyon Eylem Planı (Taslak) 2014-2018, Sayfa 1.

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

• “Eylem plan” ne işe yaradı ?

Çok açık: “Eylenecek” olanı düzenlemeye !

Sıkça belirtiyorum: 2000’li yıllar ülkemizdeki kamu yönetiminin, bu kapsamda ormancılığımızın tarihine en bol “stratejili”, “planlı”, “eylem planlı”, “programlı”, “projeli” dönemi olarak geçecek ! Üstelik Artvin’de, Cerattepe’ye baka baka ne demişti dönemin Orman ve Su İşleri Bakanı Veysel Eroğlu*;

“Ben şahsen vahşi madencilığe karşıyım. Ama planlı, gerçekten çevre ile uyumlu madencilığe evet diyorum.”

Bakanın bu açıklaması bana OGM’de onun döneminde hazırlanan Maden Sahaları Rehabilitasyon Eylem Planı (2014-2018)’i anımsattı. Bu “eylem planında” toplam 5,143 bin hektar genişliğinde toplam 1553 madencilik alanında “rehabilitasyon” çalışması yapılması öngörülmüştü:

Madencilik Alanları	Hektar	%
Terk Edilmiş Maden Sahası Rehabilitasyon Edilecek Genel Alanı	2343,69	45,6
Mevcut Yöntemlerle Rehabilitasyon Edilemeyecek, Kamu Yararına Kullanılabilecek Alanlar	1246,72	24,2
Maden İşletmesi Biten, Sahası Rehabilitasyon Edilecek Alan	1533,34	30,2
Toplam	5123,75	100,0

Kaynak: Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Maden Sahaları Rehabilitasyon Eylem Planı (Taslak) 2014-2018, Sayfa 33

“Eylem planında” öngörülen “devede kulak” boyutundaki çalışmaların ne denli gerçekleştirildiğini, tüm soruşturmalarıma karşın öğrenemedim. Ancak şunu öğrenebildim: Aynı dönemde “devlet ormanı” sayılan toplam 53,4 bin hektarda 13,5 bin madencilik izni verilmiş.** TC Sayıştay Başkanlığı’nın “eylem planının” kapsadığı döneminin bitiminden hemen sonra, 2019 yılında hazırladığı yazanakta ise açıklıkla belirtilmiş:***

“...maden sahalarının örnekleme denetimlerinde izinleri devam etmekle birlikte mevcut maden rezervinin tamamının alınması nedeniyle işletilemeyen veya işletme izni bitip yeni izin talebi sonuçlanmamış olan alanlar ile işletme faaliyetine devam eden ancak rezervi alınmış ve boşaltılmış izin dahilindeki kısmi alanların rehabilitasyona elverişli olmasına rağmen rehabilitasyon projesine uygun herhangi bir rehabilitasyon çalışmasının yapılmadığı tespit edilmiş olup yapılan değerlendirmede çalışmaların genellikle iznin son yılında veya ek süre içerisinde yapılmaya başlandığı...”

Bu arada belirteyim: OGM 2019-2022 döneminde de “devlet ormanı” sayılan toplam 44,3 bin hektar alanda 9,9 bin izin daha vermiştir.

Şimdi çok merak ediyorum: Aradan geçen beş yıl içinde yeni bir “Maden Sahaları Rehabilitasyon Eylem Planı” hazırlandı mı; araştırdım böyle bir belgeye ulaşamadım. Hazırlanmadıysa eğer neden hazırlanmadı? Hazırlanamadı mı yoksa? Peki, neden hazırlanamadı? Deyim yerindeyse “ipin ucu kaçtığından olabilir mi acaba? Bilemiyorum.

Ne yapmalı?

Araştırmacılıkta çok sevdiğim sorulardan birisi de budur: “Ne yapmalı ?” Yanıtlanması hem çok zor hem de çok kolay bir soru bu. Böyle bir alışkanlığınız varsa çok şanslısınız. Henüz yasaklanmadığı için kolaylıkla tüm deneyim ve bilgi birikiminizi “konuşturabilirsiniz”; daha da şanslıysanız düşüncelerinizi tartışmaya açar ve tartışabilirsiniz. Benim böyle bir şansım pek olmadı nedense; hemen hemen tümüyle “kendim çalıp kendim oynadım.” Yine de kendimi şanslı sayıyorum: Hiç olmazsa “çalma” ve “oynama” yetilerimi tümüyle yitirmedim; “nöroloğum” 😊 beynimin küçüldüğünü söylüyor ama en azından ben henüz yitirmediğimi sanıyorum. Gözlemlediğim kadarıyla madencilik etkinliklerinin yol açtığı yıkımları engelleme çabasında bulunan dostların çoğu bu şanslarını nedense pek kullanmıyor. Çabalarını çoğunlukla ülkemizdeki madencilik düzeninin sonuçları üzerinde yoğunlaştırıyor çünkü.

* “Eroğlu: Planlı, gerçekten çevre ile uyumlu madencilığe evet diyorum”, (Kaynak: <https://rizedeyiz.com/Haber/Eroglu-Planli-Gercekten-Cevre-ile-Uyumlu-Madencilige-Evet-Diyorum-90218.html>, 11 Ekim 2016, Erişim 15 Ekim 2023).

** Kaynak: OGM; Ormancılık istatistikleri 2022, 11.1 Orman sayılan alanlarda verilen izinler, 2012-2022.

***TC Sayıştay Başkanlığı, Orman Genel Müdürlüğü 2019 Yılı Sayıştay Düzenlilik Denetim Raporu, Sayfa 21

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine “Sessiz” Tartışmalar...

Çoğu bu düzeni temelde ülkemizdeki egemen üretim ilişkilerinin biçimlendirdiğini biliyor kuşkusuz. Ne var ki yalnızca onların bilmesi yetmiyor ki; bu bilginin toplumsallaştırıp siyasallaştırılması için de

Bayburt	59,95
Rize	53,44
Trabzon	47,77
Gümüşhane	47,28
Ordu	45,25
Giresun	43,13
Samsun	42,25

çaba göstermek gerekiyor. Yandaki harita ile çizelgede son milletvekili seçimlerinde ülke genelinde %35,61 oy alan AKP'nin HES yatırımlarının, dolayısıyla HES karşıtı eylemleri görece yüksek olduğu illerde aldığı oyların oranlarını görüyorsunuz.* Yoksulluğun, yanı sıra, yolsuzluğun görülmediği boyutlara ulaştığı ve bu durumun bile oy dağılımını gerektiğince yansımadığı “güzel ama yalnız” ülkemizde illerdeki oyların dağılımı ile HES'lerin sayısı arasında yüksek bir ilişki olmasa da bu görünüm bir rastlantı olmasa gerek.

Yürürlükteki madencilik düzeni hem hukuksal hem de kurumsal olarak çok başlıdır. Madencilik alanıyla ilgili kamu yönetimi de çöktürülmüştür. Özellikle yürürlükteki ÇED düzeni, artık tümüyle bu çöküntünün gözlerden kaçırma işlevini görüyor. Madencilik etkinliklerinin yıktığı ekosistemlerin “rehabilitasyonu”, “doğaya yeniden kazandırma”, “doğal dengenin korunması” artık aşılması gereken büyük bir yanılsamanın –“ilizyonun”- ürünüdür. Yürürlükteki ilgili hukuksal ve kurumsal yapı bu yanılsamanın hem ürünü hem de besleyicisidir. Tüm bu olumsuzluklar yerli ve yabancı madenci sermayenin “atını” ülkemizin her yanında istediği gibi “koşturabilmesini” kolaylaştırmıştır. Bu nedenle, madencilik alanındaki öncelikli sorun, madencilik düzeninin genişletilmiş kamu yararının gözetilebileceği doğrultuda tüm boyutlarıyla yeniden düzenlenmesidir. Bu da temelde, siyasal bir sorundur; kalıcı biçimde çözümlenebilmesi ise “siyasetin siyasallaştırılmasıdır.” Madencilik etkinliklerinin yol açtığı yıkımların en aza indirilebilmesi de ancak bu sorun çözüldükten sonra olanaklıdır.

Temel ve öncelikle çözümlenmesi gereken sorun teknik, ekonomik, bilgisel yetersizlikler değildir. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de bu alanlarda önemli bilgi ve deneyim birikimi oluşmuştur. Dolayısıyla, sorun, deyim yerindeyse “Amerika'yı yeniden keşfetmekten” önce -ve çok- bu birikimin nasıl kullanılacağıdır. Araştırı çabalarının ağırlıkla bu doğrultuda yoğunlaştırılması zorunludur.

Öte yandan; madencilik etkinliklerinin yıktığı yalnızca ekosistemler değildir; bu ekosistemleri içselleştiren toplumsal ve kültürel yaşamlardır da. Bu yaşamlar artık hiçbir yöntem ve teknikle “restore” edilemez. Bu gerçeğin görülmesi, sorun edinilmesi, çözümlerin geliştirilip toplumsallaştırılması en az tek tek ekosistemlerin, dolayısıyla doğal varlıkların korunması denli dert edinilmesi gerekiyor.

Gönlüm, aklım ve fikrim Filistin halkında...

Lanetlerim emperyalizm ile yerli ve yabancı işbirlikçilerine, özellikle de içte ve dışarıda bu yıkımı bile fırsata çevirmeye çabalayanlara...

* Kaynaklar:

“Veriler ve Haritalar ile Türkiye’de Elektrik Enerjisi”, <https://teknoloji-tasarim.com/veriler-ve-haritalar-ile-turkiyede-elektrik-enerjisi/>, 14 Nisan 2018 Erişim 17 Ekim 2023.

<https://www.haberturk.com/secim/secim2023/genel-secim/iller>, (Tarihsiz), Erişim 17 Ekim 2023.

Ek 1: Orman Genel Müdürlüğü'nün Haberi*

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Maden Sahalarında Çiçekler Açacak

6.10.2023

<<Üstün kamu yararı sebebi ile milli ekonomi açısından vazgeçilemez hale gelen, orman alanlarındaki maden çıkarma çalışmaları neticesinde meydana gelen tahribatın, olumsuz etkilerinin azaltılması ve üretim çalışmaları sonlanmış maden sahalarına biyolojik verimliliğinin tekrar kazandırılması amacı ile; çevre dostu olarak ta bilinen, düşük maliyeti ve süre avantajı nedeniyle dünyada da sıklıkla kullanılan bitkisel ıslah yöntemi ile yapılan araştırma çalışmasında önmeli başarı elde edildi.

Orman Genel Müdürlüğü, Doğu Karadeniz Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü tarafından üretim aşaması sonlanmış Trabzon ili Tonya ilçesi Kalınçam köyünde bulunan 2.2 hektar maden sahasında, 2021 yılında başlatılan araştırma çalışmalarında son yıllarda popüler olan lavanta bitkisi potansiyel büyüme ve gelişiminin izlenmesi için çalışma yürütülürken, bölgenin florasında doğal olarak yer alan sık çiçekli nakıl **Silene compacta** araştırma alanında hızla gelişmesi üzerine lavanta bitkisinin yanı sıra sık çiçekli nakıl (**Silene compacta**) türünün büyüme ve gelişimi de takip edilmeye başlanmıştır.

Geleneksel Tıp ve Peyzaj Çalışmalarında Kullanılıyor

Geleneksel ve tamamlayıcı tıp alanında geçmişten beri kullanılan, dünyada; arıcılık, çiçekçilik, süs bitkisi, çevre düzenlemesi ve peyzaj açısından çok kıymetli olan, halk arasında kanlıbasıra otu, sık çiçekli yapışkanotu ve sık çiçekli nakıl adları ile bilinen **Silene compacta** bitkisinin doğal yollarla araştırma sahasında çoğalması üzerine çalışmalar bu bitki (**Silene compacta**) üzerinde yoğunlaştırılmış.

2010 yılında mecliste kabul edilen kanuni düzenleme ile yasal zorunluluk haline gelen maden sahalarının rehabilitasyonu ve düzenleme tarihinden önce faaliyet sona eren maden sahalarının olumsuz çevresel etkilerini azaltmak, ekosistem dengesinin kısa sürede hızlı bir şekilde geliştirilmesi amacı taşıyan, araştırma çalışması ile alakalı bilgi veren proje yöneticisi Orman Yüksek Mühendisi Umut Bahadır **Sarıtaş** "Terk edilmiş maden sahalarında yer alan kalıntılar rüzgâr ve su erozyonu tehlikesine karşı açık oluşu sebebi ile, insan sağlığı ve biyolojik çeşitliliği olumsuz etkileme tehlikesi taşımaktadır. Bu sahalarda işletme faaliyeti başlamadan önce verimli üst toprak katmanının sahadan çıkarılmasından dolayı bu alanlarda toprak verimi oldukça düşmekte, toprakta bulunan organik madde miktarı oldukça az, besin bakımından oldukça yetersiz yapıdadır. Terk edilmiş maden sahalarında bozulan ekosistem dengesini yeniden sağlayabilmek amacıyla ekonomik, ekolojik ve estetik amaçlı bitki örtüsü tesisi gerekiyor. Bu çalışmada biz de Çay fabrikaları ve evlerde oluşan organik atıklardan oluşturmuş olduğumuz maliyeti çok düşük olan özel hazırladığımız kompost malzemeleri kullanarak çalışma yürüttük. Yürüttüğümüz çalışma ile Terk edilmiş maden sahalarına uygun koşullarla lavanta bahçeleri kurmayı düşünürken çok kısa sürede ve uygun şartlarda bölgenin florasında bulunan (**Silene compacta**) çok kıymetli olan bitkinin araştırma alanında doğal olarak yerleştiğini görünce araştırmamızı bu bitki üzerine yoğunlaştırdık" dedi. (**Silene compacta**) bitkisinin tıp ve peyzaj açısından aranan bitki olduğunu belirten Umut Bahadır Sarıtaş araştırma çalışmalarının tamamlanmak üzere olduğunu belirterek "proje ile, oluşan tüm organik atıklar çok kolay bir şekilde değerlendirilebilir. Özellikle çiçek döneminin uzun sürmesi sebebi ile maden sahalarında bal ormanı çalışmaları sürdürülebilir. Hatta oluşan görsel ile bu alanlar Ekoturizm alanı olarak bile kullanılabilir" dedi.

Sıfır Atık Çalışmalarına Katkı Sunacak

Doğu Karadeniz Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü tarafından yürütülen (Tahrip edilmiş maden sahalarında kompostlaştırılmış atıkların toprağın bazı özelliklerine ve lavandula x intermedia (*Emeric ex Loisel.*)'nın gelişimine etkisi) başarılı proje hakkında açıklamada bulunan Orman Genel Müdürü Bekir **Karacabey** "Yapılan çalışma ile çevresel etkilerin minimize edilerek hızlı bir şekilde

* Kaynak: <https://www.ogm.gov.tr/tr/haberler/maden-sahalarinda-cicekler-acacak>, 6 Ekim 2023; Erişim 7 Ekim 2023

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine "Sessiz" Tartışmalar...

eko sistemin tekrar sağlanabilmesi çok önemli bir aşamadır. Özellikle Sayın Emine Erdoğan hanımefendi himayesinde yürütülen, "Sıfır Atık Hareketine" bu çalışma ile önemli bir katkı sunulacaktır. Ülkemizin dünyadaki sıfır atık çalışmalarına öncülük yaptığı bu dönemde, iklim değişikliği dolayısı ile yaşanabilecek olumsuzlukların etkisini azaltmak için, kurum olarak benzer araştırma ve geliştirme çalışmalarına hız verdik" dedi.>>

Ek 2: Doğu Karadeniz Ormancılık Araştırma Enstitüsü'nün "Maden Sahalarında Lavantalar Çiçek Açtı" Başlıklı Haberi

T.C. ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Doğu Karadeniz Ormancılık
Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

<<Maden Sahalarında Lavantalar Çiçek Açtı

16.10.2023

Enstitümüz araştırmacılarından Orman Yüksek Mühendisi Umut Bahadır SARITAŞ yürütücülüğünde Tonya, Trabzon'da devam eden " Tahrip Edilmiş Maden Sahalarında Kompostlaştırılmış Çay Atıklarının Toprağın Bazı Özelliklerine ve Lavandula x intermedia 'nın Gelişimine Etkisi" isimli proje kapsamında 2021 yılı içerisinde çay fabrikası atıklarından elde edilerek yapılan kompost materyal sahaya serilmiş ve akabinde deneme alanlarına lavanta dikimleri gerçekleştirilmiştir. 2023 yılı itibari ile dikilen fidanlar ve topraktaki gelişimler her mevsim periyodik olarak izlenmektedir.

2024 yılında projenin sonuçlandırılması ile beraber lavanta bitkisinin ağır metal kirliliği bulunan yetiştirme ortamlarında büyüme potansiyeli hakkında veriler elde edilecektir. Bununla beraber deneme alanlarının mevsimsel olarak izlenmesinden dolayı deneme alanlarında kompost materyal takviyesi ile beraber maden sahalarında doğal olarak yetişebilen türlerde gözlemlenecektir. >>

Ek 3: Maden Sahaları Rehabilitasyon Eylem Planı (Taslak) 2014-2018'deki "Ülkemiz Maden Sahaları Rehabilitasyonunu Kolaylaştırmak ve Daha Başarılı Bir Uygulama Sağlamak Maksudıyla Üzerinde Durulması Faydalı Bilgiler Bazı Bilgiler"

"... Şöyleki;

- ✓ Bu çalışmalar; daha planlama aşamasında alanın ve yakın çevresinin envanterinin çıkarılması, madencilik faaliyetinin çevre üzerine etkilerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi, onarımın maksadının belirlenmesi, madencilik faaliyetleri sırasında ve faaliyetler sonrasında onarılacak alanın son alan kullanım kararına uygun olarak yeniden düzenleme, iyileştirme, faaliyet sonrasında ise izleme, kontrol ve bakım süreçlerini ihtiva eder.
- ✓ Planlama aşamasında ayrıntılı bir envanter çalışması yapılarak; flora-fauna, topografya, jeoloji, iklim, toprak, hidrojeoloji, erozyon, sediment vb. özellikler yönünden alanın mevcut durumu ortaya konulmalıdır. Bu sayede, madencilik faaliyeti sebebiyle zarar görebilecek kaynakların bilinmesi mümkündür. Ayrıca bu bilgiler madencilik faaliyetlerinin bitmesinin ardından rehabilitasyon çalışmalarını kolaylaştırmaya da yardımcı olacaktır.
- ✓ Bu Eylem Planının konusu olan rehabilite edilmeksizin terk edilmiş maden sahalarının madencilik öncesi envanter bilgileri elde olmasa dahi bu sahaların rehabilitasyonunda bozulmuş yakın çevrenin varlığı, bu çevrenin tüm özellikleri ile alanın göstergesi olması ve ekolojik bir profilin geliştirilmesi bakımından büyük önem taşır ve envanter çalışması yerine geçebilir.
- ✓ Envanter çalışmalarının ardından faaliyetin çevre üzerine etkileri de dikkate alınarak, bir taraftan bu etkilerin azaltılması için gerekli tedbirler ortaya konulurken, diğer taraftan yapılacak

* Kaynak: <https://www.ogm.gov.tr/dogukaradeniz/haberler/maden-sahalarinda-lavantalar-cicek-acti>, 16 Ekim 2023, Erişim 17 Ekim 2023.

** Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Maden Sahaları Rehabilitasyon Eylem Planı (Taslak) 2014-2018, Sayfa 9-10.

Ormanlarımız ve Ormancılığımız Üzerine "Sessiz" Tartışmalar...

onarımın yöntemi (rehabilitasyon, restorasyon ve başka bir alan kullanımına dönüştürme; reklamasyon) belirlenir.

- ✓ Sahanın hangi maksatla kullanılabileceği; yasal mevzuat, saha özellikleri ve rehabilitasyon yönteminin birlikte değerlendirilmesiyle kararlaştırılır. Böylece sağlıklı bir saha kullanım planlaması yapılmış olur.
- ✓ Sahanın yeniden düzenleme aşamasında kullanım planlamasına göre döküm sahalarının yeri, örtü tabakasının yayılması, kazı şekli, araziye verilecek son şekil, stabilitenin sağlanması, alandaki drenaj yapısının oluşturulması, depolanmış üst toprağın erozyonu önlemek amacıyla çayır-mera bitkileri ile bitkilendirilmesi gibi çalışmaların tasarımı yapıp, uygulanır.
- ✓ Yeni maden sahalarında sahadaki flora, fauna ve korunması gereken lokal endemik türler tespit edilerek bunların nakli ya da işletme öncesi taşınması ile alakalı planlamalar yapılır. Kazı sonrası oluşacak pasa sahalarının, çukur alanların, atık sahaların risk oluşturmaması için güvenlik tedbirleri planlanır. İşletme alanı çit engellerle ve uyarı levhaları ile sınırlandırılır. Sahanın hidrolojik özellikleri tespit edilerek yapılacak bütün tesislerin ve depo alanlarının depolanacak malzeme ve atıkların çevreye yağışlarla yayılmaması için gereken drenaj sistemi planlanır ve uygulanır.
- ✓ Özellikle atık su oluşturan maden türlerinde; zararlı atık suyun depolanması ile liç sahalarının güvenliği için bunların arıtılma ve nötralizasyon çalışmaları yapılır. Sahadaki şev açıları 30°den büyük olmayacak şekilde yapılır. Böylece basamaklarda çalışmasının sınırlamayacak değerler seçilerek planlanır. Basamaklandırma işlemlerinde basamak yüksekliği üç 3 m."den fazla olmayacak şekilde, sahadaki çalışma güvenliği ve jeoloji durumuna göre tespit edilir.
- ✓ Rehabilitasyon aşamasında ise tahrip edilmiş alana biyolojik verimliliğin yeniden kazandırılması ve alanın kullanıma hazırlanması maksadıyla 20-30 cm"den az olmayacak kalınlıkta toprak serilmesi, toprağın iyileştirilmesi (organik ve/veya kimyasal gübre uygulaması, zehirli atıkların uzaklaştırılması vb.) ve yeniden bitkilendirme uygulanır.
- ✓ Onarım sürecinde kullanılacak bitkiler ekolojik, işlevsel, kültürel ve ekonomik kriterler göz önüne alınarak seçilir. Bitkilendirmede kullanılacak ağaçlar, çalılar ve otsu türler sahanın özelliklerine uygun ve mümkün olduğunca yerli olanlardan seçilir. Onarımda kullanılacak bitkilerde; hızlı gelişim gösterme, yayılıcı olma, derin ve güçlü kök sistemi geliştirme, kötü şartlara ve iklim koşullarına dayanıklı olma, su tutma kapasitelerinin yüksek olması, üretim ve bakımı kolay olma, siğ, kalkerli ve kayalık zeminlere, erozyona açık alanlara vb. toleranslı olma gibi özellikler aranmalıdır.
- ✓ Madencilik sonrasında yapılan rehabilitasyon çalışmalarını da ihtiva edecek şekilde bakım, kontrol ve izleme yapılması gerekir. Bu süreçte gerekli teknik müdahaleler (sulama, budama, gübreleme, zararlılara karşı koruma vb.) yapılır.>>
